

“Verhoging peil IJsselmeer met 1,5 meter ondenkbaar”

De staatssecretaris voor Verkeer en Waterstaat heeft eind vorig jaar haar ontwerp voor het Nationaal Waterplan het licht doen zien. In de maanden mei en juni komt dit plan in de inspraak. Veel van de aanbevelingen van de Deltacommissie zijn overgenomen. Een kleine 40 jaar geleden bond de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer (VBIJ) met succes de strijd aan tegen het plan om als afronding van de Zuiderzeewerken de Markerwaard in te polderen. Inmiddels is de vereniging uitgegroeid tot de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer. Aanleiding voor een gesprek met de oprichter van zowel de oude als de nieuwe organisatie: ir. Marten Bierman. Een gesprek dat plaatsvond op het raadhuis van de gemeente Zandvoort, waar hij thans wethouder is.

Waarom is de naam veranderd?

“De IJsselmeervereniging is het slachtoffer geworden van het eigen succes. We zijn in 1972 begonnen als vrijwilligersorganisatie, met uiteindelijk zo'n 2.000 leden. De wereld was toen overzichtig: het Rijk was de vijand, tegen de plannen van die vijand verzette je je. Toen we die strijd gewonnen hadden, veranderde onze positie. We werden overal uitgenodigd om mee te praten over de vraag wat er nu wel moest gebeuren. We werden opgezogen in allerlei circuits. Dat kun je op een gegeven moment niet langer als vrijwilligersorganisatie behappen. We zagen twee wegen om een kwaliteits-sprong te maken: via subsidies een apparaat opbouwen of met zusterorganisaties gaan samenwerken. We hebben gekozen voor de tweede weg. Met onze directe burens, het Noord-Hollands Landschap, het Flevolandschap, Het Fryskje Gea en de Waddenvereniging hebben we de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer opgericht.”

Waar houdt u zich nu vooral mee bezig?

“Dat is het langetermijnperspectief voor het IJsselmeergebied waarin aanleg van de Markerwaard definitief niet doorgaat. Wat we op termijn voor ons zien, is een herintroductie van het estuariene milieu. Een grote zoete binnenzee met een open - maar te sluiten - verbinding met de Waddenzee, waardoor de natuur zijn werk kan doen bij alles wat op ons afkomt. Zonder dat we overigens de regie uit handen geven. Er komen grote veranderingen op ons af door steeds groter wordende rivierafvoeren, maar ook door grotere amplitudes: grotere verschillen tussen hoog- en laagwaterafvoeren. Daarbij stijgt de zeespiegel, zodat de afstroming naar zee moeilijker wordt. Nederland heeft het IJsselmeergebied nodig als buffer in tijden van droogte, maar ook als opvang van grote afvoeren. Er is meer stroming nodig om het slib af te voeren. Vooral het slib dat de ecologie van het Markermeer verstoort.”

Wat is het probleem van het Markermeer?

“Door de aanleg van de dijk Enkhuizen-Lelystad (de Houtribdijk) is het Markermeer een soort ondiepe badkuip geworden. Door de invloed van de wind ontstaat een golfbeweging, die slib van bodemplaten loswoelt. Dat slib wordt telkens opnieuw opgewerveld door de wind en dat leidt tot beperkt doorzicht en een zeer matige ecologische kwaliteit en een slechte visstand. Als je over de Houtribdijk rijdt, zie je dat het Markermeer troebel is. Daarvoor zijn allerlei oplossingen bedacht, zoals het graven van diepe putten en het doseren van chemicaliën om het slib te binden, maar de grote vraag bij een meer van dergelijke omvang is: waaruit betaal je zulke ingrepen of maatregelen?”

“Je komt hier aan de grenzen van de maakbaarheid van de samenleving. Rood voor blauw zou de oplossing bieden. Uit de opbrengsten van woningbouw zouden zulke beheermaatregelen betaald kunnen worden. Maar IJburg bleek financieel alleen maar te realiseren, doordat het Rijk de meerkosten van de ophoging van de eilanden boven stormniveau voor zijn rekening nam. Laat staan dat uit de grondkosten ook nog kosten van het waterbeheer betaald zouden kunnen worden. Dat is een illusie. Bovendien is het IJmeer een gevaarlijk, groot water.

Als je veilig aan water wilt wonen, moet je delen van Flevoland onder water zetten en daaraan woningen bouwen.”

“Als je het Markermeer en het IJmeer weer verbindt met het IJsselmeer, kan het water opnieuw stromen in plaats van klotsen en wordt het slib afgevoerd naar de Waddenzee. Oude stromingspatronen van de IJssel naar de Waddenzee kunnen zich herstellen als je openingen in de Afsluitdijk maakt, zoals de Deltacommissie die op termijn ook voor de Oosterschelde voorstelt. Een zouttong op het IJsselmeer valt best te beheersen. Er ontstaat stroming richting zee. Dan kan ook minder water via het Noordzeekanaal naar zee stromen. Dat scheelt

pompkosten van het gemaal IJmuiden en voorkomt dat de capaciteit van dat gemaal verder vergroot moet worden.”

De Deltacommissie pleit voor peilverhoging van het IJsselmeer.

“Daar kom ik zo meteen op. Met de plannen van de Deltacommissie voor de kust (onder andere zandsuppletie) zijn we het helemaal eens, evenals met de herintroductie van het getijdensysteem in Zeeland dat voor ecologisch herstel van de wateren in de delta moet zorgen. Met de plannen voor het IJsselmeergebied hebben we wel problemen. De Deltacommissie zegt dat bij plannen voor buitendijks wonen de kosten van extra veiligheidsmaatregelen door de eigenaren van de woningen betaald moeten worden. Zij moeten zelf hun broek ophouden. Dat geldt ook voor peilvariëaties. Woningen mogen peilveranderingen niet in de weg zitten. Die woningen worden onbetaalbaar en er is gelukkig ook geen behoefte aan.”

“Mijn vak is demografie. In 2030 is de geboortegolf van na de oorlog vrijwel helemaal weg en krimpt onze bevolking. Omdat iedere oudere in het huidige beleid zolang mogelijk zelfstandig blijft wonen, betekent ieder sterfgeval de komende jaren het vrijkomen van een grote woning.”

Ik lees nog steeds over grote woningtekorten.

“Die 'tekorten' zijn het gevolg van de gedachte dat we allemaal steeds groter willen wonen. Bovendien bouwt men alleen maar gezinswoningen, terwijl de gezinsverdunding steeds verder gaat en de behoefte bij woningen voor één of twee personen ligt. Maar grote dure huizen zijn voor één of twee personen niet meer te betalen. Wat we moeten doen, is de vrijkomende huizen goed beheren en de woningen verkleinen. Verpaupering van wijken die anders leeg dreigen te lopen, voorkomen. Zeker geen grote woningcomplexen buitendijks bouwen, zoals de staatssecretaris nu voorstelt.”

“Nu die 1,5 meter peilverhoging van het IJsselmeer. De consequenties daarvan achten we onoplosbaar bij Zwolle en Kampen en ook verder stroomopwaarts in het IJsseldal. We willen geen dijk om de Zuiderzeestadjes. Door het peil in het gehele gebied gelijk te trekken, kun je effecten uitsmeren over een veel groter oppervlak.”

“De landbouw kan best tegen wat hogere zoutgehalten. Kijk maar naar de situatie in de Haarlemmermeer. Men moet wel, want overal neemt de zoute kwel toe. Daar kun je teelten op afstemmen. Bovendien praten we niet over brak water maar over wat hogere chloridegehalten. De voorstellen van de Deltacommissie voor het IJsselmeergebied vinden we dus zowel waterstaatkundig als waterhuishoudkundig onlogisch.”

De staatssecretaris heeft ze overgenomen.

“Dat is meer het gevolg van politiek beleid dan van een onafhankelijke eigen deskundigheid. Maar onze vijf organisaties staan

Marten Bierman.

achter dit verhaal. Ook de waterschappen zijn zeer kritisch. We zullen de voorstellen consequent bestrijden. De druppel holt de steen uit. De VBIJ is wereldberoemd geworden door het tegenhouden van de Markerwaard. Ze heeft de tweede uitbreiding van IJburg weten tegen te houden door meetfouten in het bestemmingsplan aan te tonen. De uitbreiding liep tot in het Natura 2000-gebied. Nu ligt er een nieuw plan, maar daarvoor bestaat geen markt. We verzetten ons tegen deze plannen voor het IJsselmeergebied. Geen verhaal waar wij populair mee worden, want iedereen verdient aan grote werken. Wel een verhaal waarmee we dit gebied behoeden voor onzinnige ingrepen en financiële debacles.”

Hoe ziet uw loopbaan eruit?

“Ik ben in 1939 geboren in Amsterdam en studeerde in Delft Bouwkunde, stedenbouw en architectuur in het bijzonder. Dat heeft wat langer geduurd, van 1960 tot 1970, omdat ik erbij werkte. Daarna ben ik als wetenschapper gaan werken aan de Universiteit van Amsterdam. Ik hield mij bezig met planologie, volkshuisvesting, verkeer en vervoer. Dat heb ik 25 jaar volgehouden. Van 1995 tot 2003 ben ik twee periodes lid van de Eerste Kamer geweest. Ik vormde de Onafhankelijke Senaatsfractie. De leden van de Eerste Kamer worden getraptd gekozen door de Provinciale Statenfracties. In diverse provincies zitten fracties die te klein zijn om alleen tot benoeming van een Kamerlid te komen. Al deze fracties samen kunnen dat wel. Voor die zetel ben ik gevraagd. In de Eerste Kamer heb ik steeds de regionale autonomie verdedigd. Ik ben een voorstander van het Koninkrijk van de Twaalf Verenigde Provincies. Er vindt in mijn ogen veel te veel centralisatie plaats.”

“In 1972 heb ik de VBIJ opgericht. Van 1972 tot 1974 was ik de eerste voorzitter, vanaf 2000 tot eind vorig jaar de eerste voorzitter van de nieuwe VBIJ. Sinds kort is Jacob van

Olst, de directeur van Flevolandschap, mij opgevolgd. Ik trek mij langzamerhand terug. Verleden jaar heb ik een lintje gekregen voor al die jaren onbetaalde inzet voor de natuur in en om het IJsselmeer. Via het ministerie van LNV ben ik benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau. Daar ben ik trots op.”

Hoe bent u wethouder van Zandvoort geworden?

“Ik woon hier niet, maar ben door de OuderenPartij Zandvoort gevraagd wethouder te worden. Een gevolg van mijn lidmaatschap van de Eerste Kamer. Dat kan sinds de invoering van het duale stelsel. Een fulltime functie voor de periode 2006 tot 2010, volledig in lijn met mijn andere werk. De metropoolregio loopt immers van kust tot kust. In het kader van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening moeten de gemeenten een structuurvisie voor de lange termijn ontwikkelen: de moeder van alle bestemmingsplannen. Daarvoor heb je inzicht in demografische ontwikkelingen nodig. Dus rekening houden met krimp van onze bevolking vanaf 2030. Geen open ruimte opofferen aan woningen waaraan geen behoefte is. Wat er is, in stand houden en goed beheren.”

Is het doel dat u nastreefde met de VBIJ bereikt?

“Je doet dit werk om zaken in stand te houden. Aanleg van de Markerwaard heeft de IJsselmeervereniging tegen kunnen houden. Toen heeft er echter een gemeentelijke herindeling van het IJsselmeergebied plaatsgevonden en sindsdien wil iedere gemeente zijn eigen Markerwaardje aanleggen. Kijk maar naar al die buitendijkse bouwplannen van Almere, Amsterdam, Lelystad en Hoorn. We hebben het probleem ‘gebalkaniseerd’. Maar Nederland heeft wel allerlei internationale afspraken gemaakt

over het behoud van het IJsselmeergebied. Er is echter geen consistente autoriteit met die taak belast. Ik heb het nu niet over de beheerdirectie van Rijkswaterstaat - die doet zijn werk goed - maar over een politiek-bestuurlijke autoriteit. Zo’n orgaan is nodig om het gebied in stand te houden, bijvoorbeeld door een 13e provincie te vormen. Nu zijn de ministers van Verkeer en Waterstaat en van VROM gezamenlijk verantwoordelijk, maar die hebben ook andere dingen aan hun hoofd.”

Hoe kijkt u aan tegen nieuwe verbindingen met Almere?

“Het probleem van Almere is een zelfstandige stad te worden. Nu is het een overlooppogemeente met veel huizen, maar geen werk. Dat leidt tot een enorme pendel en dus tot druk op het IJmeer voor de aanleg van directe verbindingen met Amsterdam. Men spreekt over een dubbelstad: Amsterdam-Almere, maar als de één een metropool is en de ander klein, gaan alle

“We moeten de natuur water en slib laten afvoeren”

belangrijke activiteiten naar de metropool. Je ziet dat bij de aanleg van de Westerscheldetunnel. Die heeft geen werkgelegenheid naar Zeeuws-Vlaanderen gebracht, maar juist verlies aan arbeidsplaatsen. Een grote stad te dichtbij zuigt de kleine leeg, als de verbindingen te goed zijn. Almere moet werk aantrekken en zich naar het oosten of zuiden richten om een echte stad te worden. De tijd is daar nu geschikt voor. In 2011 is de hele geboortegolf met pensioen. Er gaat dan strijd om de schaarse arbeidskrachten ontstaan. De pensioengerechtigde leeftijd gaat onontkoombaar omhoog. De arbeidsmarkt verandert van een werkgeversmarkt in een werknemersmarkt. Werknemers zullen eisen gaan stellen: thuis werken, geen fileprobleem, werkaanbod dichtbij het wonen. Dat is ook gunstig voor de inzet van vrouwen. Eerst 24 uur per week, zolang de kinderen klein zijn, daarna fulltime, maar niet ver van huis.”

Hebt u een mening over de plannen voor de Afsluitdijk?

“Zolang die plannen verder openen van de dijk niet in de weg staan, heb ik daarmee geen moeite. Ze zijn goed in het landschap in te passen. Tegen het gebruik van het gebied heb ik geen bezwaar, tegen verbruik wel. Structureel onomkeerbare vernietigingen moeten voorkomen worden. Nederland heeft in het kader van verschillende Europese verdragen vérgaande instandhoudingsverplichtingen voor het IJsselmeergebied op zich genomen. Daar zullen wij de regering aan houden, met steun van onze Europese vrienden.”

Maarten Gast